

THE HALACHOT OF TZNIUT

2 - TZNIUT, CLOTHING AND DAT YEHUDIT

מדרשת תהילה

A] WOMEN'S CLOTHING IN PUBLIC - THE TORAH SOURCE

1. וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנֵי ה' וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה

במדבר הי"ח

The head (note: it does not say hair) of the sotah was uncovered in public

2. מדעדין לה הכי לנוולה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות על צועלה מכלל דאסור א"י מדכתיב ופרע מכלל דהוהא שעתא לאו פרועה הות שמע מינה אין דרך צנות ישראל ללאח פרועות ראש וכן עיקר.

רש"י כתובות עב.

Rashi explains (a) we see that uncovering the woman's hair is designed to be a public humiliation and thus we can infer that covering in public is dignified and (b) the need to uncover the hair of the married woman implies a general state of coveredness. This indicates that the root of this issur is not a 'gezeirat hakatuv' but closely linked with her dignity. The mitzvah comes to indicate that a certain status in society brings certain obligations of dress. The head is one example and this will certainly include other parts of the body

3. וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה וסותר את שיערה

משנה מסכת סוטה פרק א

The Mishna explains that the Cohen not only uncovered her hair but also tore open her clothes to uncover her heart

4. והכהן אוחז בבגדיה. תנו רבנן: ופרע את ראש האשה - אין לי אלא ראשה, גופה מנין? ת"ל: האשה

סוטה ח.

This is also learnt out from the verse mentioned above. Thus a woman has a Torah obligation to cover her body too, either directly from this verse or as a kal vechomer from covering the head

We thus see a Torah obligation for a woman to dress in a dignified way which is appropriate for who she is. Note:-

- This will not be fulfilled by a covering alone eg if she goes out wearing rags
- This is also an obligation on MEN to dress in way which is dignified and appropriate
- This is quite subjective, according to a person's place in society. Consider an 80 yr old wearing a kallah sheitel
- This has NOTHING to do with ervah. There is no Torah obligation here for a women to cover ervah. Ervah is a halacha relevant to men. Women who uncover ervah may be liable for Lifnei Iver but this is NOT the basic halacha of tzniut. See sheet 3 for a further discussion on this

B] DAT MOSHE AND DAT YEHUDIT

Avoid two classic mistakes. דת יהודית is NOT דעת יהודית! דת יהודית means 'Jewish religious practice'¹. It does not refer specifically to women (yehudit is simply the feminine adjective 'Jewish')

1. Some old manuscripts of the Mishnah actually use the wording דת יהודים

5. ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית. ואיזו היא דת משה? מאכילתו שאינו מעושר ומשמשו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת. ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו רבי טרפון אומר אף הקולנית ואיזו היא קולנית לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכניה שומעין קולה

משנה מסכת כתובות ז:

A woman loses her rights to a ketubah if she breaches 'Dat Moshe' or 'Dat Yehudit'. Breach of Dat Moshe involves a failure to keep Torah laws which directly impact on her husband - she gives him non-kosher food, or does not go to the mikveh. Dat Yehudit appears to relate specifically to issues of tzniut and the appropriate behavior of a Jewish woman

6. דת יהודית - שנהגו צנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא

רש"י כתובות עב.

Rashi defines Dat Yehudit as the custom (minhag) of Jewish women, even though such a custom may have no specific written halachic source

7. בזמן שהיא נוהגת בעצמה דת יהודית שהיא צנועה זוכה שיוצאין ממנה בנים בעלי מקרא בעלי משנה בעלי מע"ט

במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה ח

Chazal specifically associate Dat Yehudit with tzniut

8. ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל

רמב"ם הלכות אישות פרק כד

The Rambam defines Dat Yehudit as the 'minhagim of tzniut'

9. דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור, הוי כאילו קבלו עליהם בנדר ואסור להתירם להם

שולחן ערוך יורה דעה סימן ריד סעיף א

Minhag has a status of a neder and is binding on a Torah level. Communal minhag can be binding as a communal neder. This will apply when the community consciously adopts a certain practice

10. אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא, הנח להן לישראל אם אין נביאים הן - בני נביאים הן. למחר, מי שפסחו טלה - תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי - תוחבו בין קרניו. ראה מעשה וזכר הלכה, ואמר: כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון

פסחים סו.

There is another kind of minhag - one which is more spontaneous. The Jewish people have a collective Divine Inspiration as 'bnei neviim'. Thus the 'minhagim' of Jews who are careful about halachic observance are highly relevant to the halachic process. No individual has the same insight as the tzibbur

11. הלל אומר אל תפרוש מן הצבור

משנה אבות ב:ד

A person should not separate themselves from the community

12. ואיזוהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע. ראשה פרוע דאורייתא היא! דכתיב: (במדבר ה') ופרע את ראש האשה, ותנא דבי רבי ישמעאל: אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראשי! דאורייתא קלתה שפיר דמי, דת יהודית - אפילו קלתה נמי אסור. אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן, קלתה אין בה משום פרוע ראש. הוי בה רבי זירא, היכא? אילימא בשוק, דת יהודית היא! ואלא בחצר, אם כן, לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה! אמר אביי, ואיתמא רב כהנא: מחצר לחצר ודרך מבו. (רש"י: דלא שכיחי רזים) וטווה בשוק. אמר רב יהודה אמר שמואל: במראה זרעותיה לבני אדם. רב חסדא אמר אבימי: בטווה ורד כנגד פניה. ומדברת עם כל אדם. אמר רב יהודה אמר שמואל: במשחקת עם בחורים רבי טרפון אומר: אף הקולנית. מאי קולנית? אמר רב יהודה אמר שמואל: במשמעת קולה על עסקי תשמיש

כתובות עב.

The gemara clarifies the the list of breaches of Dat Yehudit to be:-

- she goes out in public with her hair uncovered. The gemara clarifies that a 'kalta' covers the hair sufficiently to satisfy the Torah law requirement but is not acceptable in public due to Dat Yehudit. It may however be acceptable in a semi-private setting and certainly in the home (when indeed no covering at all may be acceptable)
- she spins wool in the street and, in so doing, she 'shows' her arms to men. Alternatively, when spinning she sits in a provocative and suggestive way with her legs apart. (For the latter explanation some commentators read בַּשּׁוּק not בְּשׁוּק)
- she flirts with young men
- she curses her husband's parents in front of him
- she speaks about sexual matters in a loud and inappropriate way so that other people can hear

13. שרובן הולכות בחצרן בפרוע ראש כיון שאין שם רואין

חידושי הריטב"א כתובות עב:

The Ritva explains that women do not cover their hair in a chatzer since 'nobody sees'. Presumably this means no one outside her private family. The implication is that if others can see she should cover her hair even in a private home

14. איזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית: יוצאת לשוק או למבוי מפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים, אע"פ ששערה מכוסה במטפחות. או שהיתה טווה בשוק וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה או על לחיה, כדרך שעושות העובדי כוכבים הפרוצות, או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם ורגילה זכך. או שהיתה משחקת עם הבחורים, או שהיתה תובעת התשמיש בקול רם מבעלה עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש, או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה בכל אחד מאלו תצא בלא כתובה, אם יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו

שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן קטו סעיף ד

The Shulchan Aruch rules that the breaches of Dat Yehudit outlined by the gemara cause a woman to lose her ketubah

Important points to note:-

1. A woman's obligation to act in a tzanuah way in public (which includes, but is not limited to, the way she dresses) is learnt out from the parsha of Sota (Dat Moshe) and the gemara in ketubot (Dat Yehudit/Minhag). It is NOT based on the dinim of 'ervah', which we shall see in sheet 3.
2. It is also interesting to note that Lifnei Iver (which is min haTorah) is not included as a Dat Moshe. It is a separate prohibition which may or may not apply depending on the circumstances. In any event it is NOT one of the specific dinim of tzniut - her presentation as a Jewish woman. See sheet 3 for further analysis
3. We saw from Rashi that the concept of Dat Yehudit applies where the 'rabim' come through. Thus in private there will not be the same concept of Dat Yehudit. Rabim here will need to be defined (possibly as in hilchot tumah and taharah - a public area). In private what will the halchot of tzniut be? This is defined by sheet one and the underlying dinim of 'hineni bechadrei chadarim'. Some poskim do understand there to be some concept of Dat Yehudit inside the home but it is hard to define what this is eg suitable clothing for pyjamas

C] PRACTICAL APPLICATIONS - AREAS WHICH MUST BE COVERED

A women therefore has a Torah (Dat Moshe) obligation to cover certain parts of the body - head (if married) and 'lev'/'guf'. She also has an obligation of Dat Yehudit obligation to cover other parts of her body (eg arms). What are these parts?

15. טפח מגולה באשה, במקום שדרכה לכסותו, אפ"ל היא אשתו, אסור לקרות ק"ש כנגדה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן עה סעיף א

There is an issur for a man to say Shema/daven when facing parts of a woman's body 'which are normally covered'. (See sheet 3 for a development of this issue)

16. (ב) לכסותו - אצל פניה וידיה כפי המנהג שדרך להיות מגולה צאתו מקום וכן צפרסות רגל עד השוק [והוא עד המקום שנקרא קניא צל"א] במקום שדרכן לילך יחף מותר לקרות כנגדו וצמקום שדרכן לכסות שיטורן טפה כמו שאר גוף האשה. [ה] אצל זרועותיה ושוקה אפילו רגילין לילך מגולה כדרך הפרושות אסור

משנה ברורה סימן עה ס"ק ב

17. (ה) כן כתב אליה רבה בשם הרוקח עיין שם והחיי אדם, וכן מוכח בכתובות עב: דהוא דת יבודית, עיין שם:

שער הציון סימן עה ס"ק ה

The Mishna Berura makes a few important points here:-

(a) The face, hands and feet of a woman are considered to be places which are normally uncovered.

(b) However this is subject to the local minhag/dat yehudit eg in some places women cover feet or arms

(c) The 'shok' and 'zeroah' are places that must always be covered, it seems as an 'objective dat yehudit'². Even if some women may walk around with them uncovered, this is not a legitimate minhag but is pritzut. The M.B. defines 'shok' as the area from (and including) the knee upwards. The 'zeroah' is not defined here.

A detailed analysis of all the opinions is not possible here, but the following issues must be addressed:-

- 'Shok' - although the M.B. states that the lower leg (under the knee) need not be covered other poskim disagree and define the shok as including the lower leg, which would therefore have to be covered. Such an approach is supported by the textual sources in which 'shok' usually indicates the calf. Note that even according the M.B. there may be a dat yehudit to wear something on the lower leg eg tights, socks etc but that will be subjective, according to local minhag.

- 'Zeroah' - means the upper arm but, again, there may be a dat yehudit as to what to wear on the lower arm. Most poskim say that the elbow is included in zeroah and must be covered but this is debated. Again, in practice, the issue of the elbow will also be the subject of a dat yehudit.

- The face includes the neck, which need not be covered

18. ודבר שרגיל להיות מכוסה באישה לאפוקי מה שדרך נשים להיות מגולה הפנים הצוואר והידיים

תפארת שמואל על הראש ברכות ג'לו

19. במקום שרגילים הנשים לגלות זרועותיהן ורגילים להיות פתוח עד סמוך לדדיה זהו מנהג רע וקורא אני בהם חוקים לא טובים

תפארת שמואל שם

The Tiferet Shmuel (17C Poland) criticizes the women's styles that have descending necklines down close to the breast

The 'guf' needs to be covered (min haTorah) and it is not clear where the neck ends and the 'guf' begins. Many poskim recommend that the collar bone is the cut off and this has certainly been accepted as a dat yehudit in Beit Yaakov circles. At the very least if the women herself would not call it the neck it is clearly assur. It makes sense that the horizontal parts of the shoulders are not called the neck.

- Head and hair covering - is a very large topic beyond the scope of this shiur. Ultimately, there will be a need to define what is the objective dat Moshe and the local subjective dat yehudit. Marriage requires 'head covering' as a consequence of her status as a married woman. Consider implications for other women (eg an older single woman, a divorced young woman)

2. Even though the sugya in Ketubot only mentioned the 'zeroah' as dat yehudit, some poskim understand that the M.B. is learning 'shok' as a kal vechomer

D] PRACTICAL APPLICATIONS - DAT YEHUDIT

- Is based on the local practice of women who are sensitized to tzniut issues and are careful to observe halacha. Tzniut is about awareness and sensitivity, not just about being 'halachic'
- Community is not today judged by location or geography but by association. If you were a 'card carrying member' etc
- Does everyone in the same family have to have the same Dat Yehudit.
- Is VERY subjective and will change over time in an organic way, otherwise there is a risk of pritzut.
- Will relate to issues beyond pure dress, styles, colors etc to include other forms of behavior.
- Will invoke the halachot of minhag eg with regard to visiting other places. Is there a local minhag for 'visitors'?
- How will we assess the dat yehudit for men?

20. מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת

משנה פסחים פרק ד משנה א

The basic principles of minhagim require visitors to keep the chumrot of the place they came from and of the place they are visiting (a) as long as they are not causing machloket; and (b) until they move permanently to the new place

E] CHUKAT HAGOY

21. אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם ... הגה: אלא יבא מוצדל מהם צמלבושיו וצשאר מעשיו. וכל זה אינו אסור אלא צדצר שנהגו צו העובדי כוכבים לשום פריאות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריאות

שולחן ערוך יורה דעה הלכות חוקות העובדי כוכבים סימן קעח

The Shulchan Aruch also raises the issue of 'chukat hagoy' in connection with clothing which would be 'pritzut'